

Lucija Stepančič

Andrej E. Skubic:
Permafrost.

Ljubljana: Modrijan, 2017.

No, pa recimo, da se dvema tipoma, ki živita vsak na svoji celini in niti ne v istem času, zgodi nekaj identičnega (enega in drugega dan po očetovi smrti iz Rusije pokliče bivša žena). No, pa recimo, da je to zanimivo. In da eden od njiju ujemanje celo opazi. In da ga to obsede do te mere, da začne svojega ne pretirano podobnega dvojnika zalezovati po internetu oziroma po tistem, kar naj bi še kako učinkovito nasledilo internet čez kakšnih sedemdeset let. No, pa recimo, da bo samodejni prevajalnik (si to sploh lahko predstavljamo?) takrat tako sofisticiran, da bo ustrezno preveden vsak najrahljši vzdihljaj, tehnologija pa bo omogočala po mili volji brskati po tujih dnevnikih in njihovim avtorjem videti naravnost v srce, ne da bi bilo kaj izgubljenega s prevodom.

Je to dovolj za roman? Zdi se, da ne. In tako mora Andrej Skubic za svojo štorijo o izraelskem upokojenem vojaku, ki se vrže v obsedeno prebiranje spominov Slovenca, ki je umrl približno takrat, ko se je on sam rodil (2017), najti povezavo, pa čeprav v daljni, daljni preteklosti. Razlog, zakaj se neki Bronfman tako silno zanima za nekega Potokarja, je namreč bakrenodobno truplo, ustreznik Öetzija, ki naj bi ga bili partizani proti koncu druge svetovne vojne odkrili v ledeniku pod Triglavom. Ob siceršnji preobilici trupel mrtvak sicer ne bi vzbujal pozornosti, a kaj ko se eden od ruskih osvoboditeljev z dovolj visokim činom ob pogledu nanj spomni,

da je pravzaprav zgodovinar, in najdbo pri priči razglasi za neprecenljivo (očitno mu uspe najdbo celo v vojnih razmerah v dovolj dobrem stanju prepeljati v Rusijo, kjer se za njo izgubi vsaka sled). Vsaj na videz izgubi, čeprav Skubic ni pretirano spreten z namigi, da je zadeva prepomembna, da bi javnost o njej lahko kaj izvedela (si pa z nekaj muke nekaj takega vendarle lahko vsaj mislimo). Marko Potokar je sin partizana, ki je truplo pomagal tovoriti in se ob tem tako navdušil nad delom in likom zgodovinarja, da je po vojni vpisal prav študij zgodovine in prišel celo do zmerno uspešne kariere, Avishai Bronfman pa je vnuk znanstvenika, ki je vzel pod drobnogled pokojnikov "brezhiben pet tisoč let star genom" in ga očitno s pridom uporabil: česa več pa seveda (še) ne moremo vedeti.

Bronfman si med branjem zapiskov (Potokarjev intimni dnevnik je očitno javno dostopen) postaja vse bolj domač z njihovim avtorjem. Čeprav je komunikacija strogo enosmerna, drugače biti ne more, se kmalu bere kot čvekanje dveh gospodinj. Med njunima družinama je kar nekaj precej kočljivih podobnosti in osamljeni penzič svoji dobesedno krvavo prisluženi vojaški pokojnini navkljub učinkuje vse bolj požensčeno, ko prikimava: a z vašim Lukom da so težave, kaj šele z našim Davidom, da o Gilani sploh ne govorimo! Pa Bibi in babi! In dedi! Neke vrste gospodinjca sta sicer eden in drugi, po spletu okoliščin Avishai v vlogi negovalke skrbi za umirajočega očeta, Marko pa v vlogi varuške hodi po otroka v vrtec, se skupaj z novim možem svoje nekdanje žene trudi z otročadjo in celo dobronamerno posluša, da mu novi mož soli pamet glede vzgoje, medtem ko gospa znanstvenica dela silno kariero. Feministke bodo navdušene: tudi ženska ima očitno lahko svoj harem in samca v njem sta tudi logistično usklajena, tako zelo, da si madame službeno potovanje lahko omisli praktično kadar koli. Saj ne, da imam kaj proti moški (ali vsakršni) ustrežljivosti, v kontekstu romana, ki namiguje, da je v ozadju nezaslišana zarota, ki jo mora končno nekdo razvozlati, pa je vsa ta udomačenost moteča in vodi kvečjemu v zastranitve.

Za *Permafrost* je usodno, da gre za žanrski (z)mešanec, ki v ozadju družinskega čvekanja in stokanja (oh, le zakaj se ne morem tudi jaz tako dobro razumeti z bivšo ženo, kot se je Marko razumel s svojo?) panično menjava adute, najprej stavi na družinsko sago in dramo, da ne rečem melodramo, potem na zgodovinske apokrifne, zatem na učenjaško kriminalko in navsezadnje še na triler z znatnim suspensom ter gnusnimi detajli. Ko vse drugo odpove, pa Marko (in avtor z njim) tako obsedeno maha s svojim nenadejanim odkritjem judovskega porekla, da se počutim že kar antisemita, ko si ga drznem kritizirati. Med aduti, na katere sporadično in zelo nedosledno

stavi (tako da vse predčasno zvodeni), se za trenutek znajde celo pismo, v katerem pokojni partizan sinu Marku razkrije svoje sodelovanje v poveljnih pobojih, ganljivo, srhljivo iskreno katarzično pričevanje, ki bi začuda lahko pretreslo tako levico kot desnico, a tudi to kar zvodeni med starimi tiradami: Luka je namreč skinhead, David lenuh, Gilana pa lezbijka in pesnica, ki svojega fotra očitno (in le zakaj?) tako zelo sovraži, da raje živi v sibirskem Vladivostoku kot pa v rodni, topli, mediteranski Hajfi s kilometri peščenih plaž (njen nenavadno močan odpor se, mimogrede, nikoli ne razjasni, vsaj prepričljivo ne, je pa vedno uporaben za silno jokanje in stokanje). Kot da pet tisoč let stari kadaver, ki v zakulisju zgodovinskih premen neopazno potuje na sedemdesetletni poti od Triglava prek Rusije in vsaj (dobesedno) z eno nogo potem še v Izrael, že sam po sebi ne bi mogel biti dovolj zanimiv. Kaj je v primerjavi z njim Luka, razvajeni mulec, ki se gre nacija, ima pa po rokah menda zelo suho in razpokano kožo, čisto takšno kot njegova mama? Kaj je v primerjavi z njim Lanuška, ženska, ki nima pojma, kaj na svetu bi sploh rada, in ki si ne more razjasniti niti tega, ali je bila posiljena ali ne?

V drugem delu se Skubic sicer potrudi in zadeve spravi v pogon s silnim suspensom, ob Potokarjevem prihodu v Izrael zadogaja kot v pravcati kriminalki, a kaj ko je takrat bralec že čisto preutrujen od preobilice povsem trivialnih podrobnosti, tako zelo utrujen, da ne more soditi niti o silni skrivnosti, ki se nazadnje vendarle razkrije: rajnki bakrenodobec je namreč nosilec gena, ki je tako problematičen, da bi se ga dalo uporabiti celo v vojaške namene. Resnobno predstavljeno teorijo zarote je sicer mogoče vzeti na sum kot precejšnje neumnost in šele na koncu se izkaže, da je tudi v resnici navadna traparija in da je fora pravzaprav v tem, da jo je dedi Bronfman nadvse uspešno tržil in z njo nategnil celo izraelsko vojsko. A tudi to precej duhovito razkritje pride prepozno, da bi se ga bilo mogoče razveseliti. Nikjer ni niti sledu o eleganci, tako nepogrešljivi za pisanje, ki stavi na stopnjevanje napetosti, nikjer ritma, ki bi podpiral napetost postopnega razkrivanja. Nad klasičnim likom preiskovalca oziroma detektiva se je sicer mogoče zmrdovati kot nad stereotipom, a kaj ko ga očitno še ni mogoče brez škode nadomestiti s starim dedcem, ki javka kot stara baba. Sredi vse te brezoblične pisarije bi se v resnici prilegla vsaj ena skulirana oseba, sposobna distance tako do sebe kot do sveta, vsaj en stoik, ki drži stvari skupaj, da ne razpadejo v goro blebetanja, vsaj nekdo, ki ne govori, kot bi pravkar prišel z govorilnih ur v waldorfski šoli in zraven šmrka, kako rad ima vse in vsakogar. Namesto tega iz štrene izstopajo kvečjemu neokusna pretiravanja. Zagovorniki venetske teorije, organizirani v Klub

za zgodovino dednih dežel, so, če še ne veste, pravcata mafija, sposobna pošiljati svoje agente še na druge celine, namesto zapečkarjev, ki se občasno razhudijo v rubriki Pisma bralcev, imamo nevarne fanatike, ki bi bili za dokaze, da Slovenci nismo Slovani, pripravljeni celo ubijati, vsekakor pa so sposobni vsepovsod razsipati podkupnine, medtem ko njihovi najnevarnejši specialci hodijo po svetu pod krinko seks turizma. Vsi skupaj, ne glede na odnos do lastne genske prtljage, pa smo dobili (kako slovensko!) le še eno kriminalko, ki bi bila rada kaj več kot kriminalka, in ji zato ne uspe, da bi bila, kar bi v resnici lahko bila.